

מסעי

צדק אמיתי רק בידי ה' / רבנו עובדיה ספורנו

עורר: יצחק גבאי

עניינים רבים בפרשתנו החותמת את ספר דברים, ובתוכם דין רוצח בשגגה.

כל מי שרצח בשגגה צפוי לפגיעה. גואל הדם - קרוב משפחתו של הנרצח, רשאי לפגוע בו אלא אם כן גלה הרוצח לאחת ממש ערי המקלט הנמצאות בארץ ישראל. לעיר המקלט שתי מטרות עקריות: האחת הגנה שהעיר מספקת לרוצח בפני גואל הדם. המטרה השנייה סוג של עונש/כפרה של הרוצח בשגגה שאמנם שגג אך בכל זאת רצח ו'מגלגלין' חובה ע"י חייב, כעת הוא רחוק מבני משפחתו, עבודתו ועוד. עד מתי יהא בגלות זו הרוצח בשגגה? עד מות הכהן הגדול. וכבר רש"י האריך להסביר מה הקשר בין הכהן הגדול לרוצח בשגגה (לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו).

אך עונש זה לא מובן שכן יכול להיות שהרצח התבצע בדיוק שבוע קודם מותו של הכהן הגדול ואז השהייה של הרוצח היא לזמן מועט ביותר ויכול להיות שהרצח היה בדיוק לאחר כניסתו של כהן גדול חדש שיהיה בכהונה שמונים שנה... (יוחנן כהן גדול היה 80 שנה בתפקיד הכהן הגדול). בכלל איזה מן עונש זה?

על שאלה עונה הספורנו (פרק ל"ה פס' כ"ה):

"עד מות הכהן הגדול - כבר באר שהגלות היא על השוגג, ובהיות מיני השגגות בלתי שוות כי מהם קרובות לאונס ומהן קרובות אל המזיד נתן לגלות זמן בלתי שווה בכל השוגגים, כי מהם שתהיה שגגתו מעט קודם מיתת הכהן ומהן שימות הרוצח בגלות קודם שימות הכהן וזה במשפט האל יתברך היודע ועד שיענוש את השוגג כפי מדרגת שגגתו כאמרו 'והאלהים אנה לידו'".

לנו בני האדם בשר ודם קשה מאוד לשפוט ולקצוב עונשים שיהיו כנגד אותו חטא שחטא איש. ואם הדברים אמורים כלפי חטא כלשהוא נכונים הם על אחת כמה וכמה כלפי רוצח, ואפילו הוא רוצח בשגגה. כאן מלמד אותנו הספורנו עיקרון חשוב: רק בידי ה' היכולת לענוש כפי הצדק האמיתי והוא מגלגל הסיבות יגלגל את הארועים כך שיהא הרוצח בעיר המקלט בדיוק כפי הזמן שהיה ראוי לו להיות על פי חטאו. וכך נמצא אדם שיהא זמן רב בעיר המקלט והאחר זמן מועט ביותר. כשהקב"ה קבע את דיני הגלות של רוצח בשגגה הוא שיקע בדינים הללו את העונש האמיתי והראוי ביותר לרוצח בשגגה והוא מגלגל זאת ע"י הארועים ובכללם מותו של הכהן הגדול. מכאן לקח לכל נושא הענישה והנקמה, שלנו בני האדם אין את היכולת להעניש ולנקום עפ"י הצדק האמיתי. אמנם, אנו

צריכים לעשות ככל אשר לאל ידינו לעשות, אך נדע שהנקמה האמיתית היא בידי בורא עולם – אל
נקמות ה'!

מתולדותינו:

נולד באיטליה הרל"ח (1468)

מפרשני המקרא, דיין, רופא, ובעל בית דפוס עברי. כתב כמה ספרי פרושים וביניהם לפרקי אבות לשיר השירים וקוהלת
וגולת הכותרת היא פרושו לתורה פרוש קצר פשוט וברור.

נפטר ונטמן באיטליה שנת ה'ש"י (1550)